

ACC. NR. 3859

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Upptecknat av:
Härad: Adress:
Socken: Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör

Mannen som var gift med jättakvinnan.

I Lidhults socken fanns det för länge sedan en karl
som gifte sig med en jättakvinna. Han var en gång (som liten pojke) ute och körde,
troligtvis kom han från kvarnen. Då körde han förbi ett stort
berg; om det kunde va Höga Hunnsberg! När han åkte förbi ber-
get, fick han höra en glytt, som skrek och grät.

"Gråt inte, du", sa han mera på skoj, "när jag blir
stor, ska jag gifta mig med dig."

Men om några år, kom det en käring fram till gården,
där han bodde. Hon hade en flicka med sig och sa till honom:

"Ska du hålla ditt löfte nu, som du gav för några år
sen?"

3859

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Och pojken han tore inte annat än ta flickan och gifta sig med henne. Men han blev så rysligt elak mot henne och slog och misshandlade henne, så det var rent omänskligt.

Så skulle han bygga en ryggåsstuga och hade många karlar hos sig, som skulle hjälpa till med bygget. Men själva ryggåsen kunde man omöjligen få upp. Det var 18 karlar som skulle lägga upp den. Men det var förgjort! Då kom bondhustrun och sa:

"Hurdant ska den rätt vetta?" -

"Det begriper inte du dig på", sa man till henne.

"Ja, men hur ska den ligga?" svarade hon.

Ja, då sa man det till henne, hur den skulle ligga, när hon var så envis att få veta det. Och så högg hon tag i ryggåsen.

"Vad ska du göra med den?" undrade hennes man litet hänfullt.

Men hon svara ingenting utan högg bara tag i ryggåsen och la upp den, det som inte 18 fullvuxna karlar hade orkat. Och mannen blev så häpen, så han visste knappt hur han skulle vända sig.

"Så möet som jag har slaet dig, kunde du ha krysst ihjäl mig", sa han. "Varför har inte du slaet mig igen?"

"Nej, jag har varit så gla ve dig, så jag har inte velat slå dig."

Men efter den dagen lät han bli att slå henne, och allt var bra och gott.

1:6

Prästen Broberg i Odensjö tvingar djävulen att vara fjärde
hjulet under vagnen.

En juldagsmorgon skulle prästen Broberg här i Odensjö
till Vrå och predika. Som han kom mitt för den gamla kvarnen,
där vägen tar av hit till Björknäs, gick hjulet av vagnen.
Drängen försökte sätta dit det, men det ramlade bort igen.

"Så vet jag bot," sa Broberg. "Kasta opp det i vagnen,"
sa han till drängen. "Håll nu där!" sa han till Skam, för det
var han, som hade rivit bort hjulet, och så fick Skam springa och
bära opp hjulaxeln ända till Vrå kyrka. Drängen sa, att det
sprakade och gnistrade om det och ibland tyckte han, att det
luktade svavel, men han körde ända fram till kyrkan med tre
hjul.

De har alltid varit rädda för den där gamla kvarn, för
de säger det spökar där. Nu är det väl en 35 år sen de hörde opp
att mala.

Smaland
Svanenbo
Odensjö
Uppd. 1932

- 5 - Uppd. O. Levander
3859
N. Larsson

Per David Andersson
Född 1846 i Björklinge
Odensjö

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Rin

Jättekast.

Här vid Bolmen bodde förr en jätte, som hette Deje. När de hade byggt Odensjö kyrka, blev han ärgert, för han kunde inte li'a klockeklangen, och så tog han en väldig stenhall för att kasta mot kyrkan. Men han träffade inte rätt, utan stenen föll ner ute i sjön, och där ligger den än i dag och kallas fortfarande Deje hall.

Ostenjöns by, Sm.
Mynt. av. { C. L. L. L.
 { M. L. L. L.

- 6 -

3859.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

A: K

Tomten bär säd.

En gång var det en bonde här i byn som fick se
en tomte komma och dra och släpa in ett ax i hans loge.

"Det där lilla lönar sej väl inte och dra på:" sa
bonden. Men då blev tomten ärgert och sen drog han ifrån honom, så
fodret räckte inte mer än halve vintern för honom.

- 7 - 3859
ACC. NR.

*Olavander
M. Larsson*

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: *Småland* Upptecknat av:
Härad: *Sunnarbo* Adress:
Socken: *Odensjö* Berättat av *David Andersson*
Uppteckningsår: *1932* Född år *1876* i *Odensjö*

Uppteckningen rör Dräng i Odensjö rides av mara.

Det var en dräng här i Björkenäs som maran brukade rida, så han var så förskräckligt svett, när han vaknade. Det var ett hål i väggen som han trodde, att hon kom in igenom, och likaså trodde man, att hon kom in genom skorstenen. Så sa man till honom, att när han kände att maran var inkommen, skulle han skynda sej att lägga spjället och slå en plugg i hålet. Det gjorde han, och sen somnade han och sov till morgonen. När han vaknade, satt det ett fruntimmer i spiselns och jämrade sej:

"Hyj,hyj,jag fryser! Dä ä kållt å lett å langt te

Traryd."

"Om du lovar, att aldrig komma hit mer, så ska jag

släppa ut dej," sa drängen, och sen hade han inte ont av maran.

Skriv endast på denna sida!

3859

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Mia

Det finns en del människor som har vård. En stund innan en sådan person kommer förebudar vården, att han kommer. Det har till och med jag. Om jag varit nånstans och dröjt borta länge och så kommer att tänka på, att nu borde jag vara hemma, så hör de samtidigt hemma, att det tar i köksdörren och den öppnas, och hör hur jag går och lägger av mig rock och mössa. En stund senare kommer jag hem i verkligheten. Det är merendels om kvällarna och nätterna, som man kan höra en persons vård.

Vård.

Landskap: Upptecknat av:
Härad: Adress:
Socken: Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

E. a.

Uppteckningen rör Drängen, som läste i prästens svartkonst-
bok, så att hundratusentals smådjävlar frammanades.

Det var en präst, som hade en svartkonstbok. Så en gång hade han glömt boken i kyrkan, och så skickade han sin dräng att hämta den.

"Du ska hämta den boken, som ligger under altarduken i kyrkan," sa han, Men du får inte öppna den och läsa, för det kan bli farligt."

Jaha, drängen gick och fann mycket riktigt boken. Men så tänkte han:

"Det kan väl inte va farligt att titta ett slag i boken."
Men i detsamma myllrade det av småknäbblingar omkring honom.

"Vad ska vi göra?" sa de.

Drängen blev så illa rädd, så han släppte en liten.

"Ta fatt på den!" var det enda han kom sej för att säga, och i detsamma var han fri från dem. Men om en liten stund kom de tillbaka och hade lite på ett aspelöv. De sa, att de hade va't ända nere i Rom och hämtat det. Men då kom prästen och han svor bort dom.

Jag hörde redan i min ungdom, att det var farligt att läsa svartkonstböcker, för den som inte förstod sej på det, för då kunde de inte bli kvitt de hundratusentals smädjävlar, som frammanades.

Landskap: Småland Upptecknat av: Clavander
 Härad: Summersjö Adress: Clavander
 Socken: Skensjö Berättat av: David Larsson
 Uppteckningsår: 1952 Född år 1876 i Björkås, Örnäs

Uppteckningen rör Torpare träffa på en käring, som ropar till sig smör, och tro sig skjuta en trollhare.

En påskaften hade två torpare, Jonas Larsson och Ola, Ståhle varit hos ~~Jonas~~ och supit och druckit äggtoddy. Rätt upp i själva (påskadasmorron) dagningen fick de för sig, att de skulle gå till Ola och få mer. Man tog bössa och hund med sig också. När gubbarna kom mitt för torpet Granhult, fick de se käringen i bara linnet ute på dyngan, och hon skrek, så det ekade i skogen:

"Så långt som detta ropet höres, är mjölken min."

"Å i hällidane heller", svarade Ola.

Emellertid så fick hyndan opp en hare. Ola och Jonas sköt på haren, men bommade bäge. Förmodligen var de inte så stadiga på armen som behövdes. Då blev de tjea på det och

fick för sig, att det var en trollhare. De gick till Stähle,
som stod på pass ett stycke längre bort, och sa till honom:

"Skjut inte, det är en trollhare."

"Vad pratar ni för dunheter", sa Stähle, "jag skjuter,
om det så är själve satan."

Och Stähle han sköt haren. Sen gick man till Ola och
kokte den. Men det var ingen, som vågade smaka haren mer än
så han fick äta den ensam under det
Stähle. Ola och Jonas försökte samsa som ett halvstop brännvin.

lia

Förvända synen.

Det var en gubbe, som kunde förvända synen på folk. En gång sa han till en hop ungdom, som var samlade, att han skulle krypa igenom en timmerstock, så låg där. Det gjorde han också, åtminstone tyckte alla som såg på, att han gjorde det, men så kom det ett par flickor, som inte hade varit med förut, så med dem hade han ingen makt.

"Ah, ser ni inte att han lura er," sa dom, "Han kryper ju ovanpå."

Men i detsamma börja de härva opp kjortlarna, för de tyckte, att de stog i vatten, som bara steg och steg. Det var gubbens hämnd för att de förrått honom.

l.a

Skattgrävare.

Skattgrävare

I Lidhult var det två drängar, som skulle gräva opp en skatt i Lidhuts ögarde/ödegärde/ alldeles vid vägen. Men så skulle de va tysta, så de fick inte säga ett knyst. Just som de hade fått fatt på kistan och skulle ta tag i handtagen för att lyfta opp den, kom en bröllopsfärd och red förbi i sporrsträck. Strax efteråt kom det en som rodde i ett baktråg.

"Hinner jag dom snart, hinner jag dom snart?" skrek han. Då kunde den ene av drängarna inte hålla mun, utan han skrek:

"Åh, i hälsicke gör du!"

I detsamma sjönk kistan ner i jorden, och de fick aldrig mer fatt på den.

3859

Ett osvikligt medel att få tur med kreaturen var att borra hål i lagårdströskeln och stoppa ner en levande orm och sätta en plugg för. Mor talte om att de bar ormen i stjärten. En huggorm skulle det helst vara. Om han ville hugga, slog man bara till honom i huvet med en pinne, som man bar med sig.

/Har Andersson sett eller hört talas om något ställe, där man hade gjort så?/

Ja för tusan. När jag rev ladugården och byggde om den 1924, var det ett hål borrat med nava i den gamla tröskeln.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Kia

Orm i ladu-
gårdströskeln

3859

Förr hade man många egendomliga sätt att bota sjukdomar med. Lyte t.ex. botade man med blod. Om en person hade skrämt en kvinna, när hon var havande, skulle man ta litet av den persons blod och låta komma i barnet, när lytet framträdde. Då skulle lytet bli bra.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

File

Bota lyte.

3859

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

File

Förr i tiden hade de många underliga sätt att bota sjukdomar och sår med. Brännsår behandlade man med linnebärk. Man kokade den, när det var någon som skällade sig. Sen tog man och la på det på det skällade stället.

Brännsår.

G:6

Tupp, som galor nattetid, bådor eld.

När vägen byggdes om, hade vi två stenarbetare som bodde hos oss. Efter nån tid kom det ytterligare en tredje. Det var en typ, som det inte var nån ordning på, och hemskt skrockfull var han. På nätterna gal tuppen, och det gillade han inte riktigt. Det bådade inte gott, sa han. Det bådade eld eller så, menade han. Så han tordes knappt sova här på nätterna, så hiskeligt rädd var han.

Småland
Sunneds
Ohus
Mj 1922

- 20 *M. O. Revander*
an M. Larsson
3859
Per. av David J. Larsson
född 1876 i Björnsås Östergöt

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Lia

Man har talat om att barn som är födda på en söndag
ska ha tur i allt vad de företar sig, men vad sanning det är
i det, kan jag inte säga.

Söndagsbarn.

Det ska va på samma sätt med dem som är födda med seger-
huva. Allt går bra och turligt för dem.

Segerhuva.

3859

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

H. e.

Jag hörde talas om att om en pojke eller flicka ville
ha nån, men motparten inte ville, så var det säkraste medlet
att uppväcka kärlek att ta en groda och släppa in henne i en
smörask, borra tätt med hål och grava ner den i en myrstack.
När det ^{var/}gået en månad, skulle man grava upp asken. Det var då
bara tre ben kvar av grodan. Det ena visste som en metkrok,
och med det skulle man vidröra föremålet för sin kärlek, stry-
ka personen på kläderna eller så där. Sen skulle det vända sig
om, så hur likgiltiga de ^{än/}varit förut, så skulle de nu bli all-
deles galna i dom.

Uppväcka

kärlek.

- 22 -
ACC. NR. 3859

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Upptecknat av:
Härad: Adress:
Socken: Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör När oxarna spändes från för mig på oförklarligt sätt.

De hade då så mycket skrock och vidskepelse för sig, de gamle, så dä var alldeles märkvärdigt. Men så fort det inte gick alldeles som de hade tänkt sej eller som det brukade gå, trodde de, att det var trolleri med i spelet, och genast hade de en massa schoser för sej. Jag tror inte på någon vidskepelse eller något övernaturligt av den sorten, men en gång hände det i alla fall mej något konstigt, som jag aldrig kunnat förklara, och som väl kommer att bli en gåta, så länge jag lever. Det var när jag var en 16, 18 år. Jag höll på våra och gick och körde oxarna. Rätt som det var, började det klämta för dödsfall borta i kyrkan. Nu visste jag, att ett fruntimmer, som de kallade Mamsell Sanna var mycket sjuk.

Hon hade stått dopvittne, när jag döptes och tyckte så mycket om mej. När jag fick höra, att det klämtade, stante jag oxarna och satte mej på härven, vänd mot kyrkan och med ryggen åt oxarna.

"Nu ska jag höra efter, om de slutar med storklockan eller lillklockan," tänkte jag, för är det en karl som är död, så börja de med storklockan och sluta med lillklockan, och är det ett fruntimmer, så göra de tvärtom. De slutade med storklockan, och då tänkte jag, att det var nog mamsell Sanna, som var död, och det fick jag ju reda på sen. Men nu kommer då underliga. När jag vände mej om, var oxarna alldeles lösa, och hur de det hade blivit kan jag aldrig förklara. De hade stått alldeles stilla och dröppjat. Jag hade inte hört ett ljud ifrån dem. Men även om de hade vrängt å vreet - det de icke gjorde - hade de omöjligt kunnat knäppa opp simmen, som de hade under halsen. Men nu stod de alldeles lösa, och hur de det kunnat bli är mej en gåta än i dag.

3859

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

H. f.

Dödsvarsel.

Det hände i min hustrus föräldrahem, att en granne skulle gå över och hälsa på julakvällen. När han kom ut på vägen kom de och bar tre likkistor. Han talade ju inte om vad han sett den kvällen, men under året dog tre personer i min hustrus hem, och de hade varit friska alla tre, när han var inne på julaftonen.

Dödsvarsel.

Småland
Sunnarbo
Oborg
1902

- 25 -

3859

Per. Rao. Oulson
- född 1876 i Oborg

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

H:f

Värp vid vägen efter död.

Vid stora vägen till Åsen, just vid rågången mellan Hults och Skrinhults ägor låg till för några år sen en stor rishög. På den platsen hade en gång för länge sedan en gumma blivit ihjälstängad av en tjur, och sedan brukade var och en, som gående färdades där förbi, kasta dit en pinne eller kvist, så till sist blev där en hög så stor. Det hade de hållit på med i generationer innan jag blev född. Ibland kunde det höra opp, men när högen då började sjunka ihop, började man kasta dit kvistar igen, och snart var han lika stor igen. Bakom högen låg en backe, och den kallades Värpe-lien. 1923 byggdes vägen om, och då schaktades värpet bort, så nu finns det ingenting kvar av det.

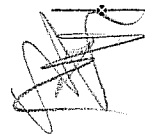
Isakland
Sommertid
Olaus
1902

- 26 -

3859

Isakland
Olaus
1902

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Veckoräkning och sådagar.

Vårfrudagen räknade man som den första sommardagen.

Den 6 april började veckeräkningen. Då gick 13:e vecke in. Sedan kom den 12, 11:e o.s.v. till den 7:e, då man i allmänhet slutade räkna.

13, 11, 9 och 7:e veckerna var säaveckerna. Då skulle säden sås. Vårrågen såddes först, om man hade det. Sen kom havren. Det hände t.o.m. att man sådde havre i tjäle för att det skulle bli i rätt tid.

I 12, 10 och 8:e veckerna sattes, vad som skulle sättas. Då sattes potatis t.ex.

Linnet skulle sås på Linnéa-dagen, den 13 maj.

7: d

Märkesdagar.

"Petter Katt nappa fatt", sa di förr i världen,
och därmed menades, att om det blev kallt den natten, så skulle
Petter katt nappa fatt, så att det blev kallt 40 nätter, och var
det varmt, skulle det bli likadant, d.v.s. det skulle bli samma
väderlek i 40 dygn.

"Mattias kastar hete stenen i sjön," sa di också,
d.v.s. då blev isarna osäkra att gå på.

Märkesdagar.

3859

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

J. A.

När far bevistade de dödas julotta.

I ungdomsyran gick min far och gifte sej redan vid 20 års ålder. Han tyckte ju att det blev lite tråkigt att sitta hemma jämt, så han brukade sällskapa med prästgårdsdrängarna. En julanatt fick de för se, att de skulle gå till kyrkan klockan 12, när de döda hade sin julotta, för det hade de för se, att de hade. Prästgårdsdrängarna hade nycklarna, och strax före 12 smög de sej in på kyrkogården och in i kyrkan. De såg ju ingenting, men han sa far:

"Jag var så rädd, så jag tordes knappt andas, och hade det hänt det allra minsta, om så inte mer än att en råtta sprungit över golvet, så hade jag fallit i golvet och dött."

3859

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Och lika rädda var de andra drängarna. Senare blev far religiös, så han tillhörde de här gammalläsarna, och då sa han många gånger, att den stösta synd han tyckte han hade begått var, när han besökte kyrkan mitt i julanatten.

Jia

Julmaten på bordet julnatten och ljusen brinnande.

Julanatten ska en inte duka av bordet utan det ska stå som man lämnar det efter kvällsmat, för att det ska bli rik välsignelse under året. Likaledes skall det brinna ljus hela natten. Det är två gamla sedvänjer, som vi hållit på i hela mitt liv och som vi hålla på än. Precis klockan 12 ska lågan på julaljuset dela sej och det ska slå opp två lågor med anledning av Frälsarens födelse. Fast det har jag då aldrig sett, ehuru väl jag suttit och tittat på det många gånger. Men förr kan det väl hända, att det skedde så.

Oluf Smalund
H. Smalund
Sn. Oluf
Mj. 1932

- 31 -

3859

Mj. Smalund
H. Smalund
Sn. Oluf
Mj. 1932
Föd. 1876.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

J: 6

Förbud mot kringgärning.

Far talte om, att det var en dag, då ingenting fick gå runt. Jag minns nu inte säkert vilken dag det var, men jag undrar om det mte var dymmelonsdag. Han tänkte bryta mot den gamla sedvänjan en gång och köra med ett lass stockar till Halmstad, men han hade inte kommit längre än till bron vid den gamle vägen, förrän vagnsaxeln rök av, och sen fick han sätta lasset. Självt var han säker på att det var endast för att han brutit mot förbudet.

Småland
Småland
Olausson
1902

- 32 -

1902 Olausson
3859 M. Larsson
P. a. Larsson
Född 1876 i Björkås
Olausson

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

7.6

På kvällen vårfrudan brukte flickerna springa skee förr.
Man satte ut en plats eller ett föremål, som man skulle springa
till. Och den som då kom först fram, skulle bli först gift.
Och det kunde vara nog så lett att springa, för man sprang bar-
fota, och ofta var det ju snö vid den tiden. Jag minns, att min
syster och en annan flicka sprang en gång. De sprang till den
stora lönnen strax härborta.

Springa skee.

Landskap: Upptecknat av:
Härad: Adress:
Socken: Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

16 a

Uppteckningen rör Mannen, som fick allt vad han önskade, om
han blott kunde besvara sju frågor.

Det var en gång en man, som satt och
grät på en sten. Då kom där en herremän och frågade, varför
han grät, och då sa han, att han grät för att han var så fattig,
så fattig. Då lovade herremannen honom, att han skulle få allt
vad han önskade, men efter så och så många år skulle han kom-
ma tillbaka, och kunde mannen då inte svara på sju frågor,
måste han ge sej åt honom med både kropp och själ. Det gick den
fattige stackaren med på, och sen fick han det så bra han kunde
önska, ett fint hus och många pengar och allt vad han ville ha.
Men när tiden led mot sitt slut, började han bli ängslig och

undra, hur det skulle gå, när den däre kom tillbaka, om han inte kunde besvara de sju frågorna.

Så en dag fick han besök av en knalle, som var ute och vandrade. När han fick se, hur lessen och ängslig mannen var, frågade han, varför han gruvade sej så svårt. Då berättade han alltsammans för knallen.

"Åh, det är väl ingenting. Om du ger mej en summa pengar, så ska jag hjälpa dej," sa knallen.

Det blev ju mannen glad åt, och så kom de överens om, att knallen skulle ligga gömd någonstans och viska svaren till mannen. På utsatt tid kom den där herremannen och började med sina frågor. Den första frågan var: "Vad är ett?" och den andra "Vad är två?", men hur svaret var på dom har jag glömt.

Men så frågade herremannen: "Vad är tre?"

"Tre ben under en gryta," sa knallen, och mannen sa efter.

"Vad är fyra?"

"Fyra hjul under en vagn."

"Vad är fem?"

"Fem fingrar på en hand."

"Vad är sex?"

"Sex stenkrukor i Kana Gallilé."

"Vad är sju?"

"Sju stjärnor i en ring,

där varken du eller jag kommer in," viskade knallen och

mannen repeterade. Då måste herremannen ge sej, och knallen fick sina utlovade pengar, så den gången klarade han sej.

ACC. NR. 3859

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

359

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av

Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör

Knut i Björknäs jakthistorier.

en gubbe, som hette
En gång talte han om,
stora tjädrar. När han
ssjan/, som han hade
fick han se, att det
och levde, och då tänk-
v. Det är bäst jag ger
en när han sen fick opp
n räv ner i håmman, men
h en av dem hade bitit
past med att lossa henne.

Så äntligen fick han bort dem, men när han skulle gå hem, fick han se 18 änder sitta på en ännagårdsås /gårdsgårdsås, som går ut i sjön för att hindra kreatur/. Då hade hans hagel tagit slut - han hade en sån där gammal mynningsladdare - men så tog han och laddade med laddestaken och sköt, och den gick igenom ögonen på alla änderna, så de blev hängandes på laddestaken.

Då tyckte han förstås, att han hade haft en bra underlig tur, så han la både tjädrarna och räven och gäddorna och änderna på marken och lyfte opp händerna för att tacka Gud för den rika fångsten, men som han slog ihop händerna, kom där en morkulla flygande, och hon råkade komma emellan, så hon blev ihjälslagen.

Han drogs länge med en stor gädda nere i Bolmen, men hon ryckte av trossen /reven/ varenda gång. Nu var han smed också, så han tog och smidde sej kraftiga krokar och hängde fast dom i oxatömmar, men de rök av dom också. Då tog han en liten ärjekrok och fäste den vid en kätting, och sen satte han på en kalv som byte. När gäddan högg, var han bra nära land, så han sprang opp och fick kättingen surrad runt en ängala'a, som stod på stranden. Men tron I inte, att gäddan var så kraftig, så hon drog ut ladan i vattnet, och där stod Knut på stranden och såg ladan nicka i väg utåt sjön. Så berättade han det själv.

Kia

Pigan, som hämtade prästens handbok i kyrkan julnatten.

Här i Odensjö fanns det en präst, som hade en piga, som inte var så ängslig av sej, men om henne kanske I redan han hört talas, för hon var känd vid omkring. Så tänkte prästen:

"Det var väl märkvärdigt, om jag inte skulle kunna skrämma henne." En julakväll frågade han henne, om hon tordes gå till kyrkan efter hans handbok. Jo, det skulle hon visst göra. Men prästen sprang i förväg, och när pigan kom in i kyrkan och fram till altaret, kom han emot henne med ett vitt skynke över sej och sa:

"Jag är aposteln Paulus, kyss mig på hand!"

"Jag är prästens pia," svarte hon, "kyss mej där jag är högst, när jag plockar sticker!"

3859

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2.2

Ebbe Skammelssons historia.

Det var en som hette Ebbe Skammelsson, och han hade en fästemö på Tiraholm här vid Bolmen. Han var officer, och så blev han kallad ut i krig, så han var borta en 4, 5, års tid. Men föräldrarna till flickan ville inte, att hon skulle gifta sej med Ebbe, utan de passade på att skaffa henne en annan fästeman, vad det nu var för en herreman. På deras bröllopsdag kom emellertid Ebbe Skammelsson hem, precis som vigseln hade va't. När han märkte, att han blivit bedragen, blev han vred, drog sin värja och högg av huvudet både på fästmön, hennes föräldrar och fästemannen. Då blev han ju förstäss till⁷ängatagen och dömd att ligga smidd i bojor en natt på varje ö i Bolmen, och eftersom det finns 365 öar, så fick han ligga fängslad ett år

3859

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

När han hade tjänat ut, gick han opp vid Angelstad, och där stante han vid kyrkan på en stor, flater sten, och då föll bojorna av honom. Stenen ska finnas i behåll än i dag, och i den kan man se spåren efter hans fotsulor. Jag var där en gång och skulle titta, men då hade de lagt in den i ringmuren tror jag. Sedan gick Ebbe Skammelsson ner och la sej i en lagård över natten, och då fick han höra, att pigan satt och sjöng en visa om hans brott under det hon mjölkade korna. Förr i världen skulle de ju alltid göra en visa om alla märkliga tilldragelser, och så hade de gjort med detta. Men Ebbe Skammelsson gick fram till henne och sa, att nu behövde hon inte sjunga om hans brott, för det hade han sonat och bojorna hade fallit av honom. Sen dröjde det inte så länge förrän han dog.

ACC. NR. 3859

Landskap: Småland Upptecknat av: Oskar Anders
Härad: Almås Adress: Almås
Socken: Örnäs Berättat av: David Nilsson
Uppteckningsår: 1932 Född år 1876 i Örnäs, Örnäs

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2:2

Uppteckningen rör Sjunga för ägg. /Majvisa/

3859

Majvisa.

God afton, om I hemma är! Maj är välkommen, förlåt oss om vi

väcka er. Sommar är så ljuvlig för oss ungdom,

God afton, om I hemma är!

Maj är välkommen!

Förlåt oss, om vi väcka er.

Sommarn är så ljuvlig för oss ungdom!

Nu stå vi alla på er gård.

Maj är välkommen!

Och fråga om vi sjunga få.

Sommarn är så ljuvlig för oss ungdom!

Låt hönan lägga ägg på fat!

Maj är välkommen!

Till pannekaka, äggamat.

Sommarn är så ljuvlig för oss ungdom.

Har inte hönan värpt i år,

Maj är välkommen!

Så giv en slant till brännvinstår.

Sommarn är så ljuvlig för oss ungdom!

Nu hör vi mor på golvet gå,

Maj är välkommen!

Hon söker ägg i varje vrå.

Sommarn är så ljuvlig för oss ungdom.

Far han är en hederaman,

Maj är välkommen!

Han hjälper till så gott han kan.

Sommarn är så ljuvlig för oss ungdom.

3859

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Får man nu ägg eller pengar, sjunger man:

Å tack, å tack, det skall I ha,

Maj är välkommen!

för gåvan den var riktigt bra.

Sommarn är så ljuvlig för oss ungdom!

Får man ingenting, slungar man ett ägg i dörren och sjunger:

Å ligg och sov din late stut!

Maj är välkommen!

Tills loppor och löss dig äta ut.

Sommarn är så ljuvlig för oss ungdom!

3859

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ad: h

Om islossningen i sjön Bolmen har man följande

ramsa:

När isen går till Hölminge mjäll,
- då svälter var man ihjäl,
när den går till Tira gata,
ger den både sovel och kaka,
när den går till Odensjö vik,
då blir var man rik.

Tira gata-viken vid Tiraholm.

3859

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

file

Om de tre socknarna (Lidhult, Odensjö och Wrå) i
Odensjö pastorat hade man följande talesätt:

"Lia ont i Wrå."

Om socknarna Annerstad, Nöttja och Torpa hade man
ett liknande talesätt:

"Anne nö i Torpa."

Talesätt.

3859

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

N: 6

När "fan" nappade på reven.

Det bodde ett par syskon i stugan där borta, en pojk och en flicka i 40,50-års åldern. De brukade fiska så mycket, och så en gång tänkte ungdomen här i byn, att de skulle skoja med dom. Det var just en bonde, som hade mist en oxe, han hade själv-dött, och den skar de huvet av och hängde på deras gäddrev. När sen syskonen skulle vittja reven, och pojken kände hur tung den var, sa han till systemen:

"Här ha vi en väldig gädda."

Men när oxahuvudet stack opp sin dyvåta mule, blev han alldeles förskräckt och ropade:

"Ro hem, ro hem, själve faen! ä på reva!"

N: b

Om rödhåriga har jag inte hört annat än att de ska va
ärgsinta av sig. Om karlar har jag inte hört det, men om frun-
timmer brukte man ofta säga det.

"Det va en ettrig sate", var så vanligt att man hörde om
rödhåriga fruntimmer.

Rödhåriga.

ACC. NR. 3859

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av

Uppteckningsår: Född år i

Uppteckningen rör

Ett par historier om lurifaxen Varberg,
handlande i Ryssby.

N: 6

Oppe i Ryssby fanns en gubbe som hette Varberg. Han var handlande och fiskare och gick och lurade och var lömsk i hela sitt liv, fast han såg from och menlös ut. Han hade sån tur med fiske, och så var det en, som frågade honom hur han gjorde, medan han fick så mycket fisk.

"Ja, dä vell ja inte lära bort," sa han.

"Ja, men vi han ju va't goa vänner," menade den andre, så dä kan du väl lära bort."

Till sist lovade han då att tala om det. "Men du får inte säja ett knyst om det till någon annan, för om dä kommer ut, tryter fiskelyckan för oss båda." Nä, dä lovade den andre.

Jo, då skulle han gå ut den svartaste natten på året, och den infaller som vi vet strax före jul, och så skulle han

klippa en ullsudd av den svartaste fåran, men han fick inte använda ljus, och när han sen skulle fiska, meta eller lägga ut rev, skulle han ha den där ulltussen en halv aln under vattnet. Men kan veta det var ju rent spektakel, för han fick aldrig fatt på den svartaste fåran i mörkret, utan han fick ju klippa på måfå.

I sin handelsbod hade han så förskräckligt många flugor, och så en gång kom det dit en handelsresande och han tyckte ju, att det var alldeles rysligt, vad flugor han hade.

"Åh," sa Varberg, "det är inte många nu, det har va't flera."

"Ja, men kan ni inte göra er av med dem?"

"Nej, de här flugorna ä ja så rädd om, för de ä sådana,

att de äter opp de andre," sa Varberg, och det lyckades han
lura i handelsresanden, så han bad till sist att få med sej en
butelj sådana flugor, som han skulle släppa hemma hos sej, och
det fick han gärna.

- 53 -
ACC. NR. 3859

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Upptecknat av:
Härad: Adress:
Socken: Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

N:r

Uppteckningen rör

Gammalt skrock och historier om gammal vidskepelse ville inte far höra talas om så gärna. De var ogudaktiga, som trodde på't, sa han, och far var litet religiös. Han hörde till Bexell-läsarna.

Men en sak talte han om, som skulle vara sann. När han var en 12, 13 år gjorde han en resa till sta'n, som det hette. Det var Halmstad resan gällde. Det var märkvärdigt med de där stadsresorna, som man gjorde förr i tiden. I fars hem hade man häst, och det hände ofta att man körde åt andra, som lejde hästen..Far skulle nu köra bräder till Halmstad en gång. När han kom utåt Bredaryd, tror jag det var, det var i alla fall en

Sova på
kyrkogården.

kyrka vid gamla stråkvägen till Halmstad, så var det redan sent. När han kom fram till körgårn, stannade han och band hästen vid vagnen och gick själv och la sig vid en gravkulle. Han hade nämligen hört talas om att man sov så gott på kyrkogården och att man blev väckt den tid man bestämde. Och nu skulle far pröva det. Han tänkte: nu får jag lov att vakna klockan 3. När han somnade, var klockan redan mycket. Den var 11. Och mycket riktigt, ^(precis) på minuten klockan 3, var det som någon drog honom i håret och han vaknade. Och han sa, att han aldrig hade sovit så gott någon gång som då.

3859

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Mir

Filspån från kyrkklockan i kulorna för att få jaktlycka.

För att få tur med jakt hade de gamle gubbarna många schoser för sig. Bland annat har jag hört talas om att de filade av spån på kyrkklockerna och stöpte i blyet. Sen så kunde de skjuta om det så gällde själve faen. Och det var nog inte så omöjligt att de gjorde på det sättet, för det syns på klockan, att den är filad. Och det kanske inte helt/
ler var så omöjlig^{t/} att komma åt att fila på klockerna, som man kunde tro. Prästadrängarna brukte ringa in helgen på lördagen kl. 8 och på söndagen ringde man ut helgen, och då kunde man ju passa på att smita med.

Fin

"Ta haren".

Att sluta hösten eller slåttern kallade vi förr i världen för att ta haren. "I dag ska vi ta haren!" kunde man säga, när man började på morgonen, och då menade man, att man skulle sluta slåttern den dagen. Det hette också, att den som blev först färdig, körde in haren till grannen. "Nu ha vi kört in haren till grannen!" sa dom som först blev färdiga. Det var ett sådant fäktande förr att bli först färdig, och att bli sist var en stor vanheder. Han var pasigast. Förr i världen hade de gångjärn av trä vid grindarna, och de brukade gnälla så fasligt, när en gick genom dem. Ute i Yxnalt i Lidhult brukade de smörja dem med fett, för att de inte skulle gnälla så grannen vaknade när de var oppe på mornarna, för att på så sätt hinna bli färdig tidigare än han.

"Ta haren"

Fig.

Medel mot förgjord smörkärning.

Det hände ibland, att det var liksom förgjort, när de skulle kärna smör. De kunde få hålla på en halv dag och bara kärna och kärna, utan att det blev något smör. Men det kunde bötas, om man köpte en ny kniv. Med den skulle man sticka ett svin, och sedan skulle man genast och utan att torka av blodet stöta in den i kärntölen - så kallas den runda trissan, som sitter i ändan på kärnstaken - och bryta av bladet, så att spetsen blev sittande i tölen. Sen var det ingen fara att de skulle kunna förgöra det för en.

De hade också det medlet, att om det inte blev smör, ta och kölna i ugnen, och när det så brann som bäst ta all flöten och kasta in den i ugnen. Då skulle den, som förgjort smörlyckan,

komma dit av sej självt i något ärende, och då kunde man se, vem det var. Den första person, som kom inom dörren sedan flöten var inkastad, den var det. Men sen vände smörlyckan tillbaka och han hade inte längre kraft att skada.

ACC. NR. ^{- 59 -} 3859

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland Upptecknat av: O. Levander
Härad: Sunnerbo Adress: M. Larsson
Socken: Odensjö Berättat av: David Andersson
Uppteckningsår: 1932 Född år 1876 i Odensjö.

Uppteckningen rör

Innehåll.

Mannen som var gift med en jättekvinna men var elak vid henne, tills han en dag såg, hur stark hon var	1 - 3
Prästen Broberg i Odensjö tvingar djävulen att vara fjärde hjulet under vagnen	4
Jätten Deje slungar ett block mot Odensjö kyrka.	5
Tomten bär säd.....	6
Dräng i Björkenäs rides av maran men stänger in- ne henne och befriar henne från att vara mara ..	7 - 8
Människans värd	9

Drängen som läste i prästens svartkonstbok, så att hundratusentals smådjävlar frammanades, vilka han sände ut att ta fatt på en fjärt	10
Torpare i Odensjö träffa på en käring, som ropar till sig mjölk påskdagsmorgon, och tro sig skjuta en mjölkhare	12
Gubbe förvänder synen på folk och låtsas krypa genom timmerstock.....	14
Skattgrävare gå miste om skatten, för att den ene ej kan hålla mun	15
Orm i ladugårdströskeln	16
Bota lyte med blod.....	17
Bota brännsår med linnebark	18
Tupp, som galer nattetid, bådär eld	19
Söndagsbarn och barn, födda med segerhuva	20

Medel att uppväcka kärlek	21
När oxarna spändes från på oförklarligt sätt	22
Dödsvarsel: vår granne, som skulle hälsa på hos oss julaftonen, möter tre likkistor ...	24
Värp vid vägen efter död	25
Veckoräkning och sädagar	26
Märkesdagar	27
När far bevistade de dödas julotta	28
Julmaten på bordet julnatten och ljusen brin- nande. Kl 12 delar sig ljuslägan	30
Far bryter förbud mot kringgärning och råkar illa ut	31
Springa skee vårfrudagen barfotad för att ut- röna, vem som först blev gift	32

Mannen, som fick allt vad han önskade, blott han kunde besvara sju frågor	33
Knut i Björkenäs jakthistorier	36
Pigan, som hämtade prästens handbok i kyrkan jul- natten	39
Ebbe Skammelssons historia	40
"Sjunga för ägg" Majvisa, melodi och text	42
Ramsa om islossningen i sjön Bolmen	46
Talesätt om socknarna Lidhult, Odensjö och Wrå, och socknarna Annerstad, Nöttja och Torpa	47
När"fan" hade nappat på reven	48
Rödhåriga	49
Ett par historier om lurifaxen Varberg, handlande i Hyssby	50

När far sov på kyrkogården för att bli väckt ⁱ /rätt tid..	53
Stöpa filspån från kyrkklockan i blyet för att få jakt-	
tur	55
"Ta haren"	56
Medel mot förgjord smörkärning	57
Innehållsförteckning	59 - 63.